

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	28 เม.ย. 2552	18	6496	5

ร้อยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๑

ตำนานการสร้างเมืองพะเยา อาณาจักรภูมามยาว...

พะ

เยาเป็นจังหวัดเล็กๆ จังหวัดหนึ่งซึ่ง
แยกตัวออกมาจากจังหวัดเชียงราย
เดิมเป็นเพียงอำเภอรอบนอกหลายๆ
อำเภอของเชียงรายก่อนที่จะรวมตัวกันตั้งขึ้นเป็น
จังหวัดพะเยา

เมืองพะเยาเคยเป็นเมืองที่มีความ
เจริญรุ่งเรืองมาแต่ครั้งอดีตกาล จะเห็นได้จากซาก
ของสิ่งก่อสร้างซึ่งปรากฏตามโบราณสถานต่างๆ
ในเมืองพะเยา บางแห่งก็ได้รับการบูรณะขึ้นมาใหม่
แต่บางแห่งยังคงถูกทิ้งไว้ให้ทรุดโทรม โบราณ
สถานและโบราณวัตถุที่พบในจังหวัดพะเยาล้วน
แสดงถึงความเจริญทางด้านศิลปกรรมของเมือง
พะเยาได้เป็นอย่างดี ศิลปะวัตถุที่พบในเมืองแห่ง
นี้ถูกเรียกว่า ศิลปะสุโขทัยพะเยา

หากย้อนกลับไปในอดีต จะพบว่า
พะเยาเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีความสำคัญมาก่อน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	28 เม.ย. 2552	18	6496	5

สมัยสร้างเมืองเชียงใหม่ คือก่อน พ.ศ.1839 มีชื่อเดิมว่า “ภูกามยาว” ตามตำนานเมืองพะเยาเขียนว่าสร้างขึ้นโดยขุนศรีจอมธรรม ราชบุตรขุนลาวเงิน หรือ ขุนเงินเจ้าผู้ครองนครเงินยางเชียงแสน ขุนลาวเงินมีราชโอรส 2 องค์คือ ขุนชินและขุนศรีจอมธรรม เมื่อพระโอรสทั้งสององค์ทรงเจริญวัยได้โปรดให้โอรสองค์แรกครองเมืองนครเงินยางเชียงแสน ส่วนองค์ที่สองคือขุนศรีจอมธรรมได้ทรงแบ่งพระราชทรัพย์และกำลังไพร่พลส่วนหนึ่งให้ไปสร้างเมืองใหม่ ขุนศรีจอมธรรมซึ่งขณะนั้นมีพระชนมายุ 25 พรรษา จึงได้นำกำลังพล ช้าง ม้าเดินทางจากเมืองนครเงินยางเชียงแสนมาทางทิศใต้รอนแรมมาถึง 7 คืน ถึงเมืองเชียงมั่น (บริเวณบ้านกว๊านในปัจจุบัน) ได้พบเมืองร้างแห่งหนึ่งปลายเทือกเขาด่วน ทรงเห็นมีชัยภูมิเหมาะที่จะ

สร้างบ้านสร้างเมือง จึงหักร้างทางพงแล้วสร้างเมืองขึ้นตามคำแนะนำของปุโรหิตาจารย์ ที่ว่าเป็นบริเวณมงคล เคยเป็นเมืองเก่ามีคูเมืองล้อมรอบและมีประตูเมืองอยู่ 8 ประตูอยู่ก่อนแล้ว ขุนศรีจอมธรรมทรงตั้งบายศรีอัญเชิญเทวดาตามราชประเพณี ทรงฝังเสาหลักเมืองขึ้น ฝังแก้ว เงิน ทอง และปลูกต้นไม้ประจำเมือง สร้างเมืองเสร็จเมื่อปี พ.ศ.1638 โปรดให้เรียกชื่อเมืองแห่งนี้ว่า “ภูกามยาว” อันมีความหมายถึงเมืองที่ตั้งอยู่บนเนินเขาที่มีสันยาว

ขุนศรีจอมธรรมครองเมืองภูกามยาวสืบต่อมาจนมีผู้สืบราชวงศ์อีก

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	28 เม.ย. 2552	18	6496	5

9 รัชกาล จนถึงสมัยพญางำเมือง ราวพุทธศตวรรษที่ 18 พญางำเมืองเป็นราชบุตรขุนมิ่งเมือง ได้ขึ้นครองราชเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองภูกามยาว ต่อจากพระราชบิดา พญางำเมืองทรงปกครองเมืองภูกามยาวให้มีความเจริญรุ่งเรือง จนมีฐานะเป็นเมืองเอกเรียกว่า “อาณาจักรพยาว” ในสมัยนั้นมีหัวเมืองเอกอยู่ 3 เมือง คือ อาณาจักรสุโขทัย มีพ่อขุนรามคำแหงเป็นกษัตริย์ อาณาจักรเมืองไชยนาทรายณ์ (เชียงราย) มีพญามังรายเป็นกษัตริย์ และอาณาจักรภูกามยาว มีพญางำเมืองเป็นกษัตริย์ กษัตริย์ทั้ง 3 พระองค์ทรงมีความสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกัน และได้ทำสัตย์ปฏิญาณสาบานตนว่า จะซื่อสัตย์ต่อกันจนตลอดชีวิต เมื่อพญางำเมืองเสด็จสวรรคต พญาคำลือราชโอรสก็ได้ขึ้นครองราชย์แทน

เมืองภูกามยาว ผ่านยุคสมัยของ

เหตุการณ์สำคัญต่างๆ มากมาย ครั้งหนึ่งพญาคำฟู ราชวงศ์มังรายแห่งเมืองไชยนาทรายณ์ได้ชักชวนพญากาวแห่งเมืองนันทบุรี (น่าน) ยกกองทัพเข้าตีเมืองพยาวจนพังพินาศ หลังจากนั้นอาณาจักรภูกามยาวหรือพยาว ก็ตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรไชยนาทรายณ์ (เชียงราย) เรื่อยมา ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 หัวเมืองต่างๆ ในล้านนาถูกเปลี่ยนให้มีฐานะเป็นจังหวัดขึ้นต่อกระทรวงมหาดไทย เมืองเชียงรายได้เปลี่ยนเป็นจังหวัดเชียงรายได้ และเมืองพยาวได้กลายเป็นอำเภอพะเยา อยู่ในการดูแลของจังหวัดเชียงราย

ในปี พ.ศ.2520 มีการออกพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดพะเยา ทำให้อำเภอพะเยามีฐานะเป็นจังหวัดพะเยาเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2520 โดยมีนายสัญญา ปลอดภัยวิชัย เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยาคนแรก

การดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของชาวพะเยาก็มีลักษณะคล้ายกันคนเมืองในล้านนา คือนิยมรับประทานข้าวเหนียวนั่งล้อมวงขันโตก อยู่บ้านได้สูงสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ตามชนบทยังคงพบเห็นหญิงสาวที่นุ่งผ้าซิ่นผู้ชายนุ่งเตี่ยวสะดอก กลุ่มชนพื้นเมืองส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยาได้แก่ชนชาวไทลื้อ ที่อพยพมาจากสิบสองปันนาทางตอนใต้ของจีนเมื่อราว 200 ปีก่อน

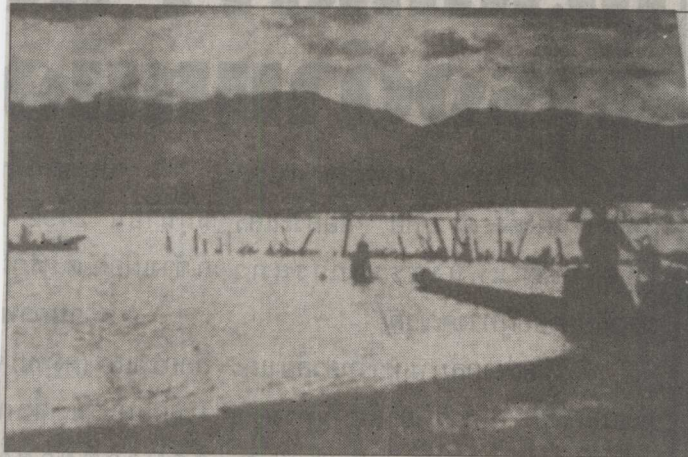
โบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญและถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพะเยานับถือได้แก่ วัดศรีโคมคำ หรือ วัดพระเจ้าตนหลวง วัดนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเชียงแสนที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ ภายในวัดยังมีพิพิธภัณฑ์เก็บวัดถูลโบราณ ศิลาจารึกต่างๆ ของจังหวัดพะเยาเป็น

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 28 เม.ย. 2552	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6496	หน้า 5
---	--------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

จำนวนมาก และมีรอยพระพุทธรูปจำนวนมากซึ่งหลักเป็นลายเส้นบนหินมีลักษณะลวดลายประจายามร้อยแปดภายในพระบาท

วัดศรีอุโมงค์คำ เป็นวัดที่มีพระเจดีย์สมัยเชียงแสน ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปพระเจ้าล้านตื้อ หรือ หลวงพ่องามเมืองเรืองฤทธิ์ พระเจ้าล้านตื้อได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปสกุลช่างพะเยาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะนับว่าเป็นพระพุทธรูปที่งดงามที่สุดองค์หนึ่งในล้านนา

นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานเก่าแก่ของเมืองพะเยาซึ่งพบเห็นได้ที่วัดป่าแดง ภายในมีมูลดินเป็นซากวิหาร ซากแนวกำแพงและซากเจดีย์ มีองค์ประกอบแบบสุโขทัย 1 องค์ และยังได้มีการค้นพบศิลาจารึกที่บริเวณซากเจดีย์ ซึ่งจารึกว่าวัดนี้ชื่อว่า วัดพญาร่วง จารึกบนศิลาเมื่อกกลางพุทธศตวรรษที่ 21 จากการสันนิษฐานของนักโบราณคดีคาดว่า วัดป่าแดงน่าจะสร้างขึ้นในสมัยของพญายุษฐิระ เจ้าเมืองพิษณุโลกที่อพยพมาอยู่กับฝ่ายล้านนา และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองพะเยา

พระธาตุแช่ไร่ มีลักษณะทางศิลปกรรมแบบพื้นเมืองล้านนาที่มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะลักษณะส่วนยอดของเจดีย์มีกลุ่มบัวซึ่งแสดงลักษณะเฉพาะที่พบมากในเมืองเชียงแสน นับเป็นโบราณสถานเก่าแก่แห่งหนึ่งที่มีคุณค่าแก่การศึกษาถึงอดีตของอาณาจักรสุโขทัย

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th